

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«مصوبه مجلس شورای اسلامی در خصوص نحوه اجرای قانون
هدفمند کردن یارانه‌ها در قانون بودجه سال ۱۳۹۰»

نام دفاتر: مطالعات برنامه و بودجه
مطالعات اقتصادی
مطالعات انرژی، صنعت و معدن
شماره مسلسل: ۲۳۰۱۰۷۷۶
تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۲/۱۳

مقدمه

مطابق مفاد مواد (۷)، (۸) و (۱۱) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، دولت مکلف شده است تا به ترتیب ۵۰، ۳۰ و ۲۰ درصد از خالص وجوه حاصل از اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها را به ترتیب صرف خانوار (پرداخت یارانه‌های نقدی و غیرنقدی به خانوار و اجرای نظام جامع تأمین اجتماعی)، بنگاه‌ها و فعالان اقتصادی بخش‌های مختلف (صنعت، کشاورزی، جبران زیان شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات آب و فاضلاب و حامل‌های انرژی، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، حمل‌ونقل عمومی و توسعه خدمات الکترونیکی) و دولت (جبران آثار اجرای این قانون در اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) کند.

در تبصره «۱» ذیل ماده (۱۲) دولت مکلف شده است تا اعتبارات منابع و مصارف موضوع مواد مذکور (۷)، (۸) و (۱۱) را در چهار ردیف مستقل در لایحه بودجه سنواتی درج کند.

طی بررسی قانون بودجه سال ۱۳۹۰، مجلس شورای اسلامی تصویب کرد: «دولت نمی‌تواند در سال ۱۳۹۰ قیمت انرژی و سایر کالاهای یارانه‌ای را بیش از بیست درصد (۲۰٪) نسبت به سال ۱۳۸۹ افزایش دهد».

نکات

۱. براساس برآوردهای مرتبط با اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، مابه‌التفاوت درآمد حاصل از افزایش حامل‌های انرژی در مجموع از محل فروش بنزین، نفت‌گاز، نفت‌کوره، نفت‌سفید، سوخت هواپیما، گاز مایع، نفت‌کوره و گاز طبیعی در سال ۱۳۹۰ و با در نظر گرفتن احتمال کاهش مقدار مصرف آنها، در مجموع حدود ۲۶۴,۰۱۰ میلیارد ریال خواهد شد.

۲. مطابق ماده (۱۶) قانون مالیات بر ارزش‌افزوده، به فروش بنزین و سوخت هواپیما ۲۰ درصد و سایر حامل‌های انرژی ۴ درصد (برای سال ۱۳۹۰) مالیات بر ارزش‌افزوده تعلق می‌گیرد، همچنین براساس ماده (۳۸) قانون مذکور، فروش بنزین، نفت‌گاز، نفت‌سفید و سوخت هواپیما مشمول ۱۰ درصد و نفت‌کوره مشمول ۵ درصد عوارض شهرداری می‌گردد، در نتیجه در مجموع حدود ۳۲,۳۷۱ میلیارد ریال بابت مالیات و عوارض قانونی (۱۷,۵۱۰ میلیارد ریال مالیات و ۱۴,۸۶۱ میلیارد ریال عوارض) از درآمد فوق باید کسر شود. در نتیجه مابه‌التفاوت درآمد خالص باقیمانده برای تخصیص به خانوارها، سهم دولت و سهم صنعت، کشاورزی و خدمات از محل فروش حامل‌های انرژی فوق‌الذکر حدود ۲۳۱,۶۳۹ میلیارد ریال می‌شود.

۳. در جزء «۱» ردیف ۵۲۰۰۰۰ جدول شماره ۹ لایحه نیز مبلغ ۳۵,۰۰۰ میلیارد ریال تحت عنوان «یارانه نقدی نان» منظور شده است که به این ترتیب جمع منابع حاصل برای تخصیص به سه موضوع مواد (۷)، (۸) و (۱۱) محل مصرف درآمد حاصل از اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها حدود ۲۶۶,۶۳۹ میلیارد ریال خواهد شد.

۴. براساس اظهارات آقای دکتر فرزین در جلسه کمیسیون تلفیق درحال حاضر بیش از ۷۲ میلیون نفر از جمعیت کشور یارانه نقدی دریافت می‌کنند که با توجه به واریز ۴۵۵,۰۰۰ ریال برای هر نفر در ۱۱ ماه سال ۱۳۹۰ (این مبلغ در فروردین‌ماه ۴۴۵,۰۰۰ ریال بود) کل مبالغ واریزی به حساب خانوارهای کشور بالغ بر ۳۹۲,۴۰۰ میلیارد ریال خواهد شد (باید توجه کرد که در سال ۱۳۹۰ نیز کشور با رشد جمعیت مواجه خواهد شد که در محاسبات منظور نشده است).

۵. بدین ترتیب ملاحظه می‌شود که بین مجموع پرداخت یارانه به خانوارها و مابه‌التفاوت خالص درآمد حاصل از اصلاح قیمت حامل‌های انرژی به‌علاوه یارانه نان حدود ۱۲۵,۷۶۱ میلیارد ریال کسری وجود دارد و بدین ترتیب هیچ وجهی جهت تخصیص برای موضوع مواد (۸) و (۱۱) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها (سهم دولت و کمک به صنعت، کشاورزی، خدمات و ...) باقی نخواهد ماند.

۶. اگر قرار باشد فقط یارانه نقدی که به خانوارها پرداخت می‌شود در سال ۱۳۹۰ نیز ادامه یابد و مالیات و عوارضی نیز از فروش حامل‌های انرژی دریافت نگردد، باید دولت به‌طور متوسط حداقل ۳۵ درصد قیمت حامل‌های انرژی را در طول سال اضافه کند که با توجه به گذشت دو ماه از سال جاری، اگر قرار باشد از اول خرداد این افزایش را اعمال کند، درصد مذکور ۴۲ درصد خواهد بود و بنابراین اجازه افزایش ۲۰ درصدی قیمت‌ها مبالغ لازم حتی برای توزیع بین خانوارها را نیز فراهم نمی‌کند مگر آنکه میزان پرداختی به خانوارها کاهش یابد.

۷. در صورتی که بنا بر اجرای قانون مالیات بر ارزش‌افزوده باشد حداقل افزایش قیمت‌ها برای ادامه وضع موجود و فقط پرداخت نقدی به خانوارها باید حدود ۴۸ درصد باشد و هرچه این زمان به تأخیر افتد این درصدها باید افزایش یابد به‌طوری که اگر قرار باشد از اول خردادماه این افزایش را اعمال کند، درصد مذکور ۵۸ درصد خواهد بود.

پیشنهاد

برای بالا بردن شفافیت عملکرد قوانین هدفمند کردن یارانه‌ها، مالیات بر ارزش‌افزوده و بودجه سال ۱۳۹۰، کاستن از انتظارات تورمی اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در سال جاری و ارائه اطمینان به فعالان اقتصادی بخش‌های مختلف، سهم پرداختی به خانوار و بنگاه‌های تولیدی از مجموع منابع حاصل از اجرای قانون در سال ۱۳۹۰، در قالب جدولی مشخص از طرف دولت به مجلس تقدیم شود تا پرداخت سهم بخش‌های مختلف قابل نظارت باشد.

این امر علاوه بر مشخص کردن منابع مورد انتظار و ردیف‌های مصارف آنها، با ایجاد چشم‌انداز شفاف حمایتی دولت از بخش‌های مختلف، ثبات و برنامه‌ریزی اقتصادی فعالان را در پی خواهد داشت. بدیهی است با شفاف شدن منابع و مصارف حاصل از اجرای قانون هدفمند کردن در قوانین بودجه، نحوه نظارت مجلس بر عملکرد و اجرای این قانون نیز تسهیل خواهد شد.